

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
 ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

**ЗАТВЕРДЖУЮ:
 Перший проректор**

Шинкарик М.І.

Шинкарик
 7 серпня 2018р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «Парадигмальні дослідження в соціальній роботі»
 ступінь вищої освіти – магістр
 галузь знань 23 – «Соціальна робота»
 спеціальність 231 – «Соціальна робота»
 освітньо-наукова програма «Соціальна робота та соціальна політика»

кафедра психології та соціальної роботи

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ. (семін.) (год.)	ІРС (год.)	Тренінг (год.)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Залік (сем.)	Екз. (сем.)
Денна	II	III	24	24	5	4	93	150		III

**Тернопіль – ТНЕУ
 2018**

**СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Парадигмальні дослідження в соціальній роботі»**

**1. Опис дисципліни «Парадигмальні дослідження в соціальній
роботі»**

Дисципліна “Парадигмальні дослідження соціальної роботи ”	Галузь знань, в спеціальність, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 5	галузь знань – 23 «Соціальна робота»	Статус дисципліни(вибіркова) Мова навчання українська
Кількість залікових модулів – 4	спеціальність – 231 «Соціальна робота»	Рік підготовки: <i>Денна – II</i> Семестр: <i>Денна – III</i>
Кількість змістових модулів – 3	Ступінь вищої освіти – магістр	Лекції: <i>Денна – 24</i> Практичні заняття: <i>Денна – 24</i>
Загальна кількість годин – 150		Самостійна робота: <i>Денна – 97</i> Індивідуальна робота : <i>Денна – 5</i>
Тижневих годин – 13, з них аудиторних – 3		Вид підсумкового контролю – екзамен

2. Мета і завдання дисципліни «Парадигмальні дослідження в соціальній роботі»

2.1. Мета вивчення дисципліни.

Актуальність проблем, що накопичено на сьогоднішній день стосовно сутності, структури, особливостей організації підготовки соціальних працівників, висуває першочерговим завданням формування системного процесу поєднання «традиційної» методології з «новими» інноваційними підходами, що стає неможливим без застосування парадигмального підходу. Парадигмальний підхід до підготовки соціальних працівників повинен вибудовуватися завдяки інтеграції парадигм професійної освіти, соціальної педагогіки та соціальної роботи, університетської освіти, інноваційного університету. Це дозволить виявити методологічні орієнтири та міждисциплінарний зміст домінування наукових категорій і понять, що значно розширить сферу застосування парадигмального підходу до підготовки соціальних працівників.

Мета дисципліни: ознайомити студентів із головними дослідницькими парадигмами, що закріпилися в ході еволюції соціального пізнання; висвітлити роль і місце парадигмальних моделей у сфері соціальної роботи.

Основні завдання вивчення дисципліни:

- а) ознайомити студентів з історичними етапами становлення парадигмальних досліджень у соціогуманітаристиці;
- б) охарактеризувати специфіку застосування концепцій парадигми Т. Куна, дослідницьких програм І. Лакатоша, вітакультурної парадигми А.В. Фурмана та інших;
- в) окреслити практичні напрямки застосування парадигмальних моделей у соціальній сфері суспільства.

2.2. Передумови для вивчення дисципліни - засвоєння студентами нормативних знань з дисциплін: соціальний менеджмент, психологія соціального впливу, психологічна служба в системі освіти, соціальна допомога, планування в соціальній роботі, методологія наукових досліджень, соціально-психологічна допомога населенню створюють можливості для набуття ними вмій і навичок використання інформаційних і комунікаційних технологій, знання категоріальнопонятійного апарату дисциплін, сприяють вдосконаленню здатності до критичного оцінювання соціально-психологічних та педагогічних наслідків у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку суспільства, дозволяють самостійно планувати, організовувати та здійснювати дослідження сучасних проблем соціальної сфери українського суспільства, сприяють виявленню ініціативи та підприємливості задля вирішення психологічних, педагогічних, соціальних проблем через упровадження соціальних інновацій.

3. Програма навчальної дисципліни «Парадигмальні дослідження в соціальній роботі»

Змістовий модуль 1.

Етапи становлення парадигмальних досліджень в соціогуманітарній науці

Тема 1. Парадигма як предмет дослідження в системі соціальної роботи

Виникнення концепції парадигми. Основні підходи до визначення поняття парадигми. Поняття наукових революцій. Сутність наукової революції як процесу зміни парадигм. Періоди довершеного розвивального циклу будь-якої парадигми у її конкретному соціоісторичному функціонуванні: допарадигмальний, «нормальної науки», невпевненості і кризи у рамках нормативної науки, наукової революції, виникнення нової парадигми і постання «нормальної науки» оновленого парадигмального формату (за А.С. Філіпенко).

Література: 1, 2, 5, 10, 12, 19а, 26.

Тема 2. Постаня парадигмальних досліджень та їх сутнісні ознаки

Парадигмальне дослідження як складноорганізована система аналізування, проектування, мислєдїяння і рефлексування. Визначальні засновки-підстави парадигмальних досліджень соціального спрямування: теоретичні, онтологічні, епістемологічні та

метатеоретичні. Основні функції парадигми: пізнавальна, нормативна, методологічна, світоглядна. Поняття парадигмальної дослідницької карти. Сутнісні ознаки парадигмальних досліджень у соціальній сфері.

Література: 5, 6, 8, 23, 28, 33, 35.

Змістовий модуль 2.

Перспективи соціокультурного утвердження найбільш популярних парадигм

Тема 3. Значення парадигми Томаса Куна для поступу соціальної роботи

Парадигма у філософській концепції Г. Бергмана. Поняття парадигми Томаса Куна. Складові парадигми за Т. Куном: знаково-символічні узагальнення; довіра до окремих моделей; спільність цінностей; зразки розв'язання конкретних проблем. Структура парадигми як взаємодоповнення основних параметрів-приписів, що відіграють роль загальних модулів-критеріїв її цілісності і довершеності: 1) цілі, на становлення і цінності, обстоювані науковим співтовариством чи науковцем-фундатором; 2) коло проблем і методів їх розв'язання; 3) набори передумов як символічних узагальнень; 4) дисциплінарна матриця. Роль концепції Т. Куна для розвитку соціальної роботи.

Література: 13, 19, 20, 22, 25, 36.

Тема 4. Концепція дослідницьких програм Імре Лакатоша і її роль для соціогуманітарної сфери суспільства

Поняття дослідницької програми у концепції Імре Лакатоша. Структура науково-дослідницької програми: 1) тверде ядро теорії - коротке формулювання основних її ідей; 2) негативна евристика - заборона на зміну ядра теорії; 3) позитивна евристика - можливості таких змін теорії, які не торкнуться її ядра. Проектування науково-дослідницької програми на історію науки. Внутрішня і зовнішня історія науки. Раціональна реконструкція науки. Значення концепції І. Лакатоша для соціальної сфери.

Література: 14, 15, 23, 25, 30, 33.

Тема 5. Генеза метапарадигм соціально-психологічного знання

Гносеологічний та епістемологічний підходи до розвиткового функціонування соціально-психологічного знання. Основні метапарадигми соціально-психологічного знання. Позитивізм як традиційний погляд на науку. Критицизм як опис соціальних упереджень. Становлення конструктивізму як соціальної конструйованості світу. Методологізм як утвердження методологічних мислення і роботи у творенні знань про знання. Еволюція культурно-наукових традицій як історично змінних систем людського знання про природу суцього і способи поводження з ним.

Література: 4, 7, 20, 24, 28, 30, 36.

Змістовий модуль 3.

Основні теоретичні парадигми соціальної роботи

Тема 6. Характеристика науково-технократичної, гуманітарної та езотеричної парадигм

Парадигмальне осмислення соціокультурної ситуації у соціогуманітаристиці. Класифікація сучасних освітніх та педагогічних парадигм за критерієм часу. Типи педагогічних формацій (за Г. П. Щедровицьким): 1) катехізична формація, 2) епістемологічна формація, 3) інструментальна або технологічна формація. Характеристика науково-технократичної парадигми у працях Я.А.Коменського, Х.Г.Тхагапсоева, Ш.О.Амонашвілі, Є.В.Бондаревської та ін. Формування гуманітарної парадигми освіти. Становлення езотеричної парадигми. Парадигмальне обґрунтування теорії освітньої діяльності.

Література: 3, 10, 11, 20, 23, 24.

Тема 7. Постановня нових соціогуманітарних парадигм та вітакультурної метапарадигми А.В. Фурмана у XXI столітті

Основні засновки соціально-культурної парадигми. Методологізм як перспектива розвитку сучасної епістемології. Основні виміри-складові СМД-методології. Постановня вітакультурної парадигми А.В.Фурмана. Змістові модуси-складові вітакультурної парадигми: Дім, ковітальна спільнота, культурне тіло, духовна аура суспільства. Світоглядні універсалії вітакультурної парадигми.

Література: 4, 17, 18, 21, 25, 31, 32.

Тема 8. Суть парадигм соціальної роботи

Вітчизняні теорії соціальної роботи: парадигми допомоги. Основні парадигмальні характеристики: доктрина допомоги, організаційні форми, суб'єкти допомоги, об'єкти допомоги. Логічний ряд парадигм допомоги, які виникали в процесі розвитку суспільства: архаїчна парадигма, конфесійна парадигма, державна парадигма, громадсько-державна, соціальна парадигма та професійна парадигма.

Література: 1а, 11, 16, 20, 24, 26.

4. Структура залікового кредиту з дисципліни «Парадигмальні дослідження в соціальній роботі»

	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Індивідуальна робота	Контрольні заходи
<i>Змістовий модуль 1. Етапи становлення парадигмальних досліджень в соціогуманітарній науці</i>					
Тема 1. Парадигма як предмет дослідження в системі соціальної роботи	4	2	12	1	Тестові завдання
Тема 2. Постановня парадигмальних досліджень та їх сутнісні ознаки	2	4	12	1	Модульна контрольна робота – 2 год
<i>Змістовий модуль 2. Перспективи соціокультурного утвердження найбільш популярних парадигм</i>					
Тема 3. Значення парадигми Томаса Куна для поступу соціальної роботи	2	4	12		Дискусійне обговорення
Тема 4. Концепція дослідницьких програм Імре Лакатоша і її роль для соціогуманітарної сфери суспільства	2	2	12		

Тема 5. Генеза метапарадигм соціально-психологічного знання	4	2	11	1	Реферати вні повідомл ення
<i>Змістовий модуль 3. Основні теоретичні парадигми соціальної роботи</i>					
Тема 6. Характеристика науково-технократичної, гуманітарної та езотеричної парадигм.	4	4	11		
Тема 7. Постання нових соціогуманітарних парадигм та вітакультурної метапарадигми А.В. Фурмана у ХХІ столітті	2	4	11	1	Ректорська контрольна робота – 2 год
Тема 8. Суть парадигм соціальної роботи	4	2	12	1	КПІЗ – 2 год
Разом	24	24	93	5	

5. Тематика практичних занять

Практичне заняття № 1

Тема. Парадигма як предмет дослідження в системі соціальної роботи

Мета: Ознайомлення з особливостями становлення парадигм у соціальній роботі

Питання для обговорення:

1. Поняття наукових революцій.
2. Сутнісний зміст поняття парадигми.
3. Періоди доведеного розвивального циклу будь-якої парадигми у її конкретному соціоісторичному функціонуванні (за А.С. Філіпенко).

Література: 1, 2, 5, 10, 12, 19а, 26.

Практичне заняття № 2

Тема. Постання парадигмальних досліджень та їх сутнісні ознаки

Мета: Ознайомлення з особливостями та сутнісними ознаками парадигмальних досліджень

Питання для обговорення:

1. Поняття парадигмального дослідження.
2. Визначальні засновки-підстави парадигмальних досліджень соціального спрямування.
3. Основні функції парадигми.
4. Сутнісні ознаки парадигмальних досліджень у соціальній сфері.

Література: 5, 6, 8, 23, 28, 33, 35.

Практичне заняття № 3

Тема. Значення парадигми Томаса Куна для поступу соціальної роботи

Мета: Аналіз поняття парадигми у філософській концепції Томаса Куна

Питання для обговорення:

1. Парадигма у філософській концепції Г. Бергмана.
2. Поняття парадигми Томаса Куна.
3. Складові парадигми за Т. Куном.

4. Структура парадигми як взаємодоповнення основних параметрів-приписів, що відіграють роль загальних модулів-критеріїв її цілісності і довершеності.

Література: 13, 19, 20, 22, 25, 36.

Практичне заняття № 4

Тема. Концепція дослідницьких програм Імре Лакатоша і її роль для соціогуманітарної сфери суспільства

Мета: Ознайомлення з особливостями дослідницької програми у концепції Імре Лакатоша

Питання для обговорення:

1. Поняття дослідницької програми у концепції Імре Лакатоша.
2. Структура науково-дослідницької програми.
3. Раціональна реконструкція науки.
4. Значення концепції І. Лакатоша для соціальної сфери.

Література: 14, 15, 23, 25, 30, 33.

Практичне заняття № 5

Тема. Генеза метапарадигм соціально-психологічного знання

Мета: Ознайомлення з особливостями основних метапарадигм соціально-психологічного знання.

Питання для обговорення:

1. Основні метапарадигми соціально-психологічного знання.
2. Позитивізм як традиційний погляд на науку.
3. Критицизм як опис соціальних упереджень.
4. Становлення конструктивізму як соціальної конструйованості світу.
5. Методологізм як утвердження методологічних мислення і роботи у творенні знань про знання.

Література: 4, 7, 20, 24, 28, 30, 36.

Практичне заняття № 6

Тема. Характеристика науково-технократичної, гуманітарної та езотеричної парадигм

Мета: Ознайомлення з особливостями сучасних освітніх та педагогічних парадигм

Питання для обговорення:

1. Класифікація сучасних освітніх та педагогічних парадигм за критерієм часу.
2. Характеристика науково-технократичної парадигми у працях Я.А.Коменського, Х.Г.Тхагапсоева, Ш.О.Амонашвілі, Є.В.Бондаревської та ін.
3. Формування гуманітарної парадигми освіти.
4. Становлення езотеричної парадигми.

Література: 3, 10, 11, 20, 23, 24.

Практичне заняття № 7

Тема. Постання нових соціогуманітарних парадигм та вітакультурної метапарадигми А.В. Фурмана у ХХІ столітті

Мета: Ознайомлення з особливостями вітакультурної парадигми А.В.Фурмана.

Питання для обговорення:

1. Основні засновки соціально-культурної парадигми.
2. Методологізм як перспектива розвитку сучасної епістемології.
3. Постання вітакультурної парадигми А.В.Фурмана.
4. Змістові модули-складові вітакультурної парадигми.
5. Світоглядні універсалії вітакультурної парадигми.

Література: 4, 17, 18, 21, 25, 31, 32.

Практичне заняття № 8

Тема . Суть парадигм соціальної роботи

Мета: Ознайомлення з особливостями парадигм допомоги, які виникали в процесі розвитку суспільства

Питання для обговорення:

1. Основні парадигмальні характеристики.
2. Логічний ряд парадигм допомоги, які виникали в процесі розвитку суспільства та їх характеристика.

Література: 1а, 11, 16, 20, 24, 26.

6. Комплексне практичне індивідуальне завдання

КПЗ з курсу «Парадигмальні дослідження у соціальній роботі» – це вид навчально-дослідної роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст КПЗ: завершена теоретична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, практичних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Тематика КПЗ:

1. Структура наукових революцій.
2. Парадигми розвитку в соціогуманітаристиці.
3. Методологія наукових дослідницьких програм.
4. Раціонально-емоційна парадигма в організаціях.
5. Соціально-психологічний аналіз сучасних парадигм освіти.
6. Педагогічні цивілізації та їх парадигми.
7. Парадигми базових моделей соціальної сфери.
8. Суб'єктивність як нова соціогуманітарна парадигма.
9. Формування гуманітарної парадигми.
10. Структура парадигми у концепції Т. Куна.
11. Парадигмальна криза у соціальній сфері.
12. Характеристика вітакультурної парадигми А.В.Фурмана.
13. Характеристика архаїчної парадигми соціальної роботи.
14. Характеристика конфесійної парадигми соціальної роботи.
15. Характеристика державної парадигми соціальної роботи.
16. Характеристика громадсько-державної парадигми соціальної роботи.
17. Характеристика соціальної парадигми соціальної роботи.
18. Характеристика професійної парадигми соціальної роботи.
19. Парадигми допомоги у соціальній роботі.
20. Парадигмальні дослідження у соціальній сфері.

7. Самостійна робота студентів

Теми	ДФН
Тема 1. Парадигма як предмет дослідження в системі соціальної роботи	12
Тема 2. Постановка парадигмальних досліджень та їх сутнісні ознаки	12
Тема 3. Значення парадигми Томаса Куна для поступу соціальної роботи	12

Тема 4. Концепція дослідницьких програм Імре Лакатоша і її роль для соціогуманітарної сфери суспільства	12
Тема 5. Генеза метапарадигм соціально-психологічного знання	11
Тема 6. Характеристика науково-технократичної, гуманітарної та езотеричної парадигм.	11
Тема 7. Постання нових соціогуманітарних парадигм та вітакультурної метапарадигми А.В. Фурмана у XXI столітті	11
Тема 8. Суть парадигм соціальної роботи	12
Разом	93

8. Тренінг з дисципліни

Тренінг направлений на вирішення наступних завдань:

- 1) сформувані у майбутніх фахівців повне і цілісне уявлення про майбутню професійну діяльність і особистість професіонала;
- 2) розвивати адекватне розуміння самого себе як майбутнього професіонала і зміцнити професійну самооцінку;
- 3) сформувані чітке уявлення про професійне майбутнє, оптимізувати життєві плани студентів;

Вправа «Правила роботи тренінгової групи» (10 хв.)

Розбити учасників на групи.

Учасники продумують правила за якими будуть працювати і яких будуть дотримуватися протягом занять. Представники груп зачитують правила.

Правила для продуктивної роботи групи під час тренінгу

- дотримуватися регламенту
- слухати і чути (один говорить – усі слухають)
- бути доброзичливими
- бути активними
- говорити тільки за темою і від свого імені
- не критикувати: кожний має право на власну думку
- дотримуватися принципу конфіденційності
- говорити коротко, по черзі

Визначення очікувань учасників групи (10 хв.)

Вправа «Очікування»

Мета: визначити очікування учасників щодо тренінгового заняття.

Власне вправа: ведучий повідомляє про те, що він має бути готовим адаптувати програму тренінгового заняття до очікувань групи учасників. Учасники ефективніше навчаються, якщо вони з самого початку мають змогу відповісти на свої очікування. Тренер поділяє групу на чотиримікрогрупи. Кожна мікрогрупа має визначити загальні очікування групи й особистості очікування учасників. Очікування записують на аркуші паперу:

загальні очікування – в центрі квадрата, особисті очікування - у трапеціях:

Після обговорення мікрогрупи презентують свої результати у великому колі.

Запитання для обговорення:

1. Який спектр очікувань у нашій групі?
2. Якою мірою очікування відповідають темі заняття?

До уваги тренера: аркуші паперу з очікуваннями учасників прикріплюють на плакат «Наші очікування». Тренер під час заняття робить коментарі щодо здійснення очікувань учасників.

Мозковий штурм (15 хв.)

Мета: надати учасникам можливість сформулювати поняття

«лідерство»; показати багатоаспектність поняття «лідерство». Проведення: ведучий розподіляє учасників на чотири мікрогрупи за допомогою кольорової методики. Кожна мікрогрупа має дати своє визначення поняття «лідерство». Визначення має бути стислим і глибоким.

Після обговорення представник від кожної мікрогрупи ознайомлює з визначенням усіх учасників. Визначення записують на фліп-чарті. Після того як групи презентували свої формулювання, ведучий вивіщує плакат з визначенням поняття «лідерство», підготовлений раніше. Учасники мають змогу порівняти, ознайомитися з іншими визначеннями і висловити своє ставлення до них.

Підсумки заняття (10 хв.)

Підготувати аркуш з написаною темою заняття та його завданнями.

Мозковий штурм – кожен висловлюється, які він розуміє загальний зміст проведеного заняття. Потім тренер звертається до виконаних вправ. Учасникам пропонують висловитися, наскільки успішно, на їхній погляд, ці вправи було виконано і наскільки повними були для них відповіді на поставлені запитання. Наприкінці заняття тренер звертається до плаката наступного заняття, зачитує його тему й завдання, учасникам пропонують викласти особисті думки щодо змісту заняття (потім ці картки слід прикріпити на зворотному боці плаката). Всі ці плакати демонструватимуть на останньому занятті як оцінку своєї роботи на тренінгу. Ведучий дякує учасника за продуктивну роботу, прощається з ними.

9. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни «Парадигмальні дослідження у соціальній роботі» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- стандартизовані тести;
- поточне опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- наскрізні проекти;
- командні проекти;
- аналітичні звіти, реферати, есе;
- розрахункові та розрахунково-графічні роботи;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- оцінювання результатів КПЗ;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- розрахункові роботи;
- завдання на лабораторному обладнанні, тренажерах, реальних об'єктах тощо;
- ректорська контрольна робота;
- комплексний іспит;
- екзамен;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

10. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни визначається як середньозважена величина, в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

(%)

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2 (ректорська контрольна робота)	Заліковий модуль 3 (підсумкова оцінка за КПЗ, враховуючи поточне опитування)	Заліковий модуль 4 (іспит)
20	20	20	40
7 тиждень	13тиждень	15 тиждень	Згідно розкладу

Шкала оцінювання:

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	Відмінно	A (відмінно)
85-89	Добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	Задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-58	Незадовільно	FХ (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№ п/п	Найменування	Номер теми
1	Навчально-методичний комплекс з курсу. 2. Конспекти лекцій. 3. Авторські публікації:	1-8

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания / Питер Бергер, Томас Лукман; пер. с англ. Е. Руткевич. – М.: Медиум, 1995. – 323 с.

- 1а. Вітчизняні теорії соціальної роботи: парадигми допомоги: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://studopedia.su/8_58071_vitchiznyani-teorii-sotsialnoi-roboti-paradigmi-dopomogi.html
2. Гроф С. Структура наукових революцій / Станіслав Гроф // Психологія і суспільство. – 2010. – №2. – С. 105–112.
3. Гуменюк О. Методологічна модель інноваційно-психологічного клімату / Оксана Гуменюк // Психологія і суспільство. – 2005. – №4. – С. 70–83.
4. Гуменюк О. Методологія пізнання освітнього вчинку в контексті інноваційно-психологічного клімату / Оксана Гуменюк // Психологія і суспільство. – 2012. – №1. – С. 47–81.
5. Гусельцева М.С., Асмолов А.Г. Парадигмы развития в психологии / Марина Сергеевна Гусельцева, Александр Григорьевич Асмолов // Мирпсихологии. – 2007. – №2(50). – С. 18–31.
6. Гусельцева М.С. Методологические кризисы и типы рациональности в психологии / Марина Сергеевна Гусельцева // Вопросы психологии. – 2006. – №1. – С. 3–15.
7. Історія філософії: [підручник] / за ред. В.І. Ярошовця. – К.: Вид-поліграф.центр “Київський університет”, 2010. – 927 с.
8. Історія філософії: [словник] / за заг. ред. д.ф.н., проф. В.І. Ярошовця. – [2-е вид., перероб.]. – К.: Знання України, 2012. – 1087 с.
9. Казмиренко В.П. Социальная психология организаций: [монография] / Вячеслав Петрович Казмиренко. – К.: МЗУУП, 1993. – 384 с.
10. Кемеров В.Е. Классическое, неклассическое, постклассическое / Вячеслав Евгеньевич Кемеров // Социальная философия: [словарь.] – М.: Акад. Проект, 2003. – С. 196–205.
11. Ковалёв Г.А. Три парадигмы в психологии – три стратегии психологического воздействия / Георгий А. Ковалёв // Вопросы психологии. – 1987. – № 3. – С. 41–49.
12. Копилов Г. Про природу “наукових революцій” / Геннадій Копилов // Психологія і суспільство. – 2010. – №2. – С. 113–127.
13. Кун Т. Структура научных революций / Томас Кун ; пер. с англ. / сост. В. Ю. Кузнецов. – М. : ООО “Изд-во АСТ”, 2002. – 608 с.
14. Лакатош І. Методологія наукових дослідницьких програм / Імре Лакатош // Психологія і суспільство. – 2007. – №4. – С. 11–29.
15. Лакатос І. Фальсификация и методология научно-исследовательских программ / Имре Локатос. – М.: Медиум, 1995. – 184 с.
16. Малічовська М. Застосування парадигмальних моделей у соціальному захисті / Марія Малічовська // Психологія і суспільство : спецвипуск «Наукові праці молодих учених». – 2017. – С. 87-89.
17. Мединська Ю. Вітакультурна парадигма і постмодернізм / Юлія Мединська // Психологія і суспільство. – 2006. – № 1. – С. 47–52.
18. Морріс Б. Рационально-эмоциональная парадигма в организациях / Берри Моррис // Психологія і суспільство. – 2003. – №2. – С. 66–78.
19. Огурцов А.П. Парадигма // Философский энциклопедический словарь. – М. Сов. энциклопедия, 1983. – Режим доступа к статье: <http://dic.academic.ru>.
- 19а. Філіпенко А.С. Основи методологічних досліджень: конспект лекцій / Антон Сергійович Філіпенко. – К.: Академвидав, 2004. – 208 с.
20. Фурман А.В. Вступ до теорії освітньої діяльності: Курс лекцій / Анатолій Васильович Фурман. – Тернопіль: ІЕСО, 2006. – 86 с.
21. Фурман А.В. Ідея і зміст професійного методологування : [монографія] / Анатолій Васильович Фурман. – Тернопіль: ТНЕУ, 2016. – 378 с.
22. Фурман А.В. Методологічна концепція парадигми Томаса Куна як рамкова умова колективної пізнавальної творчості / Анатолій В. Фурман // Вітакультурний млин. – 2013. – Модуль 15. – С. 4–11.

23. Фурман А.В. Методологія наукових досліджень: Модульно-розвивальний підручник / Анатолій Васильович Фурман. – Тернопіль: ВЦ НДІ МЕВО, 2010. – 50 с.
24. Фурман А.В. Методологія парадигмальних досліджень у соціальній психології: [монографія] / Анатолій Васильович Фурман. – К.: Інститут соціальної і політичної психології НАПН України; Тернопіль: Економічна думка, 2013. – 100 с.
25. Фурман А. Модульно-розвивальна організація мислєдїяльностї – схема професїйного методологуваннї / Анатолїї В. Фурман // Психологія і суспїльство. – 2005. – №4. – С. 40–69.
26. Фурман А.В. Парадигма як предмет критичної методологічної рефлексії / Анатолїї В. Фурман // Психологія і суспїльство. – 2013. – №3. – С. 72–83.
27. Фурман А. Принцип чотирьох “К” у контексті професїйного методологуваннї / Анатолїї В. Фурман // Вітакультурний млин. – 2007. – Модуль 5. – С. 4–14.
28. Фурман А. Рівні та критерії методологуваннї у професїйному здїйсненні науководослїдної діяльностї / Анатолїї В. Фурман // Вітакультурний млин. – 2005. – Модуль 1. – С. 5–13.
29. Фурман А. Структура і зміст професїйного методологуваннї / Анатолїї В. Фурман // Вітакультурний млин. – 2005. – Модуль 2. – С. 4–11.
30. Фурман А. Теорїя освітньої діяльностї як метасистема / Анатолїї В. Фурман // Психологія і суспїльство. – 2001. – №3. – С. 105–144; 2002. – №3–4. – С. 20–58.
31. Фурман А. Типологічний підхід у системі професїйного методологуваннї / Анатолїї В. Фурман // Психологія і суспїльство. – 2006. – №2. – С. 78–92.
32. Фурман А.В., Шандрук С.К. Сутність гри як учиненнї: [монографія] / Анатолїї Васильович Фурман, Сергїї Костянтиневич Шандрук. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – 120 с.
33. Щєдровицький Г. Методологічна організація сфери психології / Георгїї Щєдровицький // Психологія і суспїльство. – 2000. – №2. – С. 7–24.
34. Щєдровицький Г. Організаційно-діяльнїсна гра як нова форма організації та метод розвитку колективної мислєдїяльностї / Георгїї Щєдровицький // Психологія і суспїльство. – 2006. – №3. – С. 58–69.
35. Яковенко Ю. Соціологія в сучасній Україні: чи є поступ уперед? / Юрїї Яковенко // Психологія і суспїльство. – 2012. – №4. – С. 126–139.
36. Яковенко Ю, Яковенко А. Рефлексія епістемологічних засад сучасної соціології / Юрїї Яковенко, Алла Яковенко // Психологія і суспїльство. – 2010. – №2. – С. 7–18.